Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК
TYGODNIK UKRAIŃSKI
UKRAINIAN WEEKLY

Рік LXX № 8 (3523) Варшава, 23 лютого 2025 року, Ціна / Cena 7 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254 Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

Фото з сайту Офісу президента України

Три роки війни за існування України. с. 6

У Колобжезі відкрито благодійний ресторан «Домівка». с. 10

Щоб кожен мав власну ікону… с. 12

ISSN 027-8254
08
9 770027 825252

eprasa.pl 416acb9097

Григорій СПОДАРИК

У Сеймі підсумували 20-ліття існування закону про нацменшини

У польському Сеймі 4 лютого відбулася конференція «20 років закону „Про національні та етнічні меншини й регіональну мову" – історія, функціонування та майбутнє». У зустрічі взяли участь, зокрема, маршалок Шимон Головня, міністр внутрішніх справ та адміністрації Томаш Семоняк, голова Сеймової комісії нацменшин Ванда Новіцька, парламентарі, представники національних та етнічних меншин, наукового світу та місцевого самоврядування.

Маршалок Шимон Головня, відкриваючи конференцію, нагадав фундаментальні положення закону про право навчання рідної мови, заборону дискримінації й асиміляції тощо. Він підкреслив, що представники національних та етнічних меншин у Польщі мають такі ж права й обов'язки, як інші громадяни. Серед викликів назвав популістські тенденції у сучасному світі, коли представників нацменшин «кидають у той самий мішок, що й мігрантів, з написом – „чужість"». За словами маршалка, управління міграцією та справи нацменшин – це абсолютно різні питання.

«Прийняття різноманітності дало нам величезну силу. У момент, коли з різноманітності почали робити загрозу, боятися її, ділитися, розпочалися проблеми. А поділена Польща – це завжди запрошення для росії та наших противників», – зауважив він.

Шимон Головня вважає, що призначення представника нацменшин при маршалкові було правильним рішенням. До того ж у результаті останніх виборів жоден представник нацменшин не потрапив до депутатських лав. Тут варто відзначити, що у першому скликанні Сейму таких депутатів було дев'ятеро. Маршалок анонсував також, що незабаром представить депутатам на розгляд пропозицію про створення у Сеймі офісу зі штатним працівником та можливістю замовляти правові експертизи для членів меншинної сторони Спільної комісії уряду та нацменшин.

Своєю чергою міністр Томаш Семоняк підтвердив, що відомство готове до початку роботи з оновлення закону про нацменшини. Як він зазначив, добре було б розпочати працю після президентських виборів, щоб нацменшини не стали темою, яку використовуватимуть у виборчій кампанії. Зі свого боку голова сеймової комісії нацменшин Ванда Новіцька вказала, що проблеми меншин стали предметом роботи Сейму набагато раніше, до прийняття закону, оскільки комісія нацменшин з ініціативи Яцека Куроня була створена ще у 1989 році. Це показало вагу цієї проблематики.

Сеймова конференція – ще один форум, на якому цього року обговорюють 20-ліття функціонування закону. Серед основних переваг документа зазвичай називають те, що він показав наявність у державі громадян, які не асоціюють себе з більшістю та як платники податків хочуть користуватися певними правами. На кожному форумі повторюють і те, що закон вимагає оновлення. Під час конференції Ванда Новіцька зауважила, що серед головних проблем залишається політика, тобто ситуації, коли влада може котрусь громаду просто незлюбити й використовувати проти цієї спільноти державний апарат. Так було, наприклад, у час правління «Права і справедливості», коли німецькій громаді зменшили із законних трьох годин до однієї навчання рідної мови. Політика призводить також до того, що не розв'язують конкретні проблеми, які потім повторюються у кожному рапорті, котрий меншинна сторона подає новій владі. До речі, досі жодна керівна команда не відповіла у письмовій формі на такий документ. Основним питанням завжди є доступ до якісної освіти. Зараз не можна говорити про успіхи в цій сфері хоча б тому, що не вдається зупинити постійне зменшення кількості учнів, які охоплені меншинним навчанням. Це питання залишається таким важливим, бо освіта становить фундамент, що дозволяє нацменшинам передавати свою ідентичність наступним поколінням.

«Закон дає можливості, але не дає гарантії», – подав загальну оцінку положень щодо нацменшин Ігор Лукашук, представник білоруської громади у Спільній комісії уряду та нацменшин. Рафал Бартек, котрий у цьому ж органі представляє німців, говорив про потребу «фундаментального переходу від теорії до практики». Під час конференції меншинні лідери озвучували роками актуальні й досі невиконані державною стороною постулати. Серед них – потреба подвоєння бюджету на нацменшинні завдання, створення меншинних центрів культури, зміна системи фінансування освіти й запровадження ефективного видання підручників.

Своїми зауваженнями поділився представник української громади та співголова Спільної комісії уряду та нацменшин Григорій Купріянович. За його словами, закон насамперед ввів певний стандарт, як говорити про меншини, якого дотримуються навіть ті, хто не були прихильниками його прийняття. Водночас оновлення цього акту потрібне найперш у сфері культурного функціонування меншин. Після років видно, що бракує культурних установ, які працювали б із постійним державним фінансуванням, а не на основі щорічних ґрантів. Загалом потрібно створити стабільну й відкриту модель фінансування потреб меншин. Необхідне також реформування державних органів, які займаються нацменшинними питаннями у Польщі, зокрема Спільної комісії.

eprasa.pl 416acb9097

«Ми опинилися в ситуації, що отримуємо певні права, але не маємо інструментів, щоб користуватися ними», – наголосив Григорій Купріянович. Важливим є також політичне представництво нацменшин. На сьогодні в польському Сеймі немає жодного депутата, який відкрито б заявляв про свою нацменшинну приналежність. Тут можна було використати досвід Угорщини чи Хорватії, у парламентах яких існують гарантовані місця для представників меншинних громад. Треба також додати до закону право нацменшин мати свої школи та врегулювати статус міжшкільних пунктів навчання, усуваючи можливість довільної інтерпретації положень закону. За словами Григорія Купріяновича, варто теж замислитися над створенням і підтримкою з державного боку нацменшинного телеканалу.

У дискусії взяла участь представниця Товариства караїмів у Польщі Маріола Абкович. На її думку, закон дав нацменшинам багато інструментів для захисту своєї культури, мови та ідентичності, але не гарантував «безпечної фінансової подушки».

«Ми залежні від річних ґрантів. Останнє підвищення фінансування, але менше, ніж рівень інфляції, насправді не дозволяє нам вводити нові проєкти. А якщо вони з'являються, то часто мусимо зупиняти ті, над якими працювали раніше. Робота у межах ґрантової системи приносить багато загроз, тому роками говоримо про створення системи субвенцій, котрі мають установи культури. Лише вони, маючи кадрове й адміністративне забезпечення, можуть допомогти у збереженні культури нацменшин», – відзначила вона. Представниця караїмів викликом для державної сторони також вважає створення заходів, які більшості суспільства показуватимуть, що меншини не становлять загрози, а є сусідами та співгромадянами з гарантованим правом на збереження та розвиток власної ідентичності.

Тим часом представник кашубської спільноти Лукаш Ґжендзіцький зауважив, що проблему становить централізована модель функціонування польської держави. Як він вважає, якби самоврядні регіони були сильними, то саме вони, а не окремі міністерства могли розв'язувати питання, пов'язані з меншинами.

«Ми на Кашубах та Помор'ї побудували б цей світ по-своєму, так, як інші на Підляшші чи у Великопольщі. На жаль, Польща – це централізована держава, тому мусимо морочити голову Міністерству внутрішніх справ та адміністрації про всілякі згоди», – додав Лукаш Ґжендзіцький. Кашуби змогли використати положення закону, щоб встановити двомовні таблиці, але це був результат доброї волі політиків. Проблемою є те, що без неї за наявної зараз системи багатьох питань не розв'язати.

Беручи участь у конференції, віцеміністр Томаш Шиманський, відповідальний за справи меншин, погодився з потребою змін і заявив про скликання робочої групи, яка перегляне питання, що вимагають втручання. Водночас, на його думку, потрібний не вибірковий, а комплексний перегляд закону. Міністр погодився також, що серед пріоритетних питань має стати модель фінансування, політичне представництво та присутність у державних медіа. В останньому випадку йдеться не лише про нацменшинні передачі, але також інформування більшості суспільства про культуру й цінність нацменшин.

«Знаю, що нова влада дуже прихильно сприймає ці пропозиції», – запевнив віцеміністр Томаш Шиманський.

Перед початком сеймової конференції відбулося урочисте відкриття виставки, яка представляє історію, досягнення та культурне багатство національних та етнічних меншин у Польщі, а також спонукає до роздумів над їхньою роллю у розбудові ідентичності й міжкультурному діалозі. ●

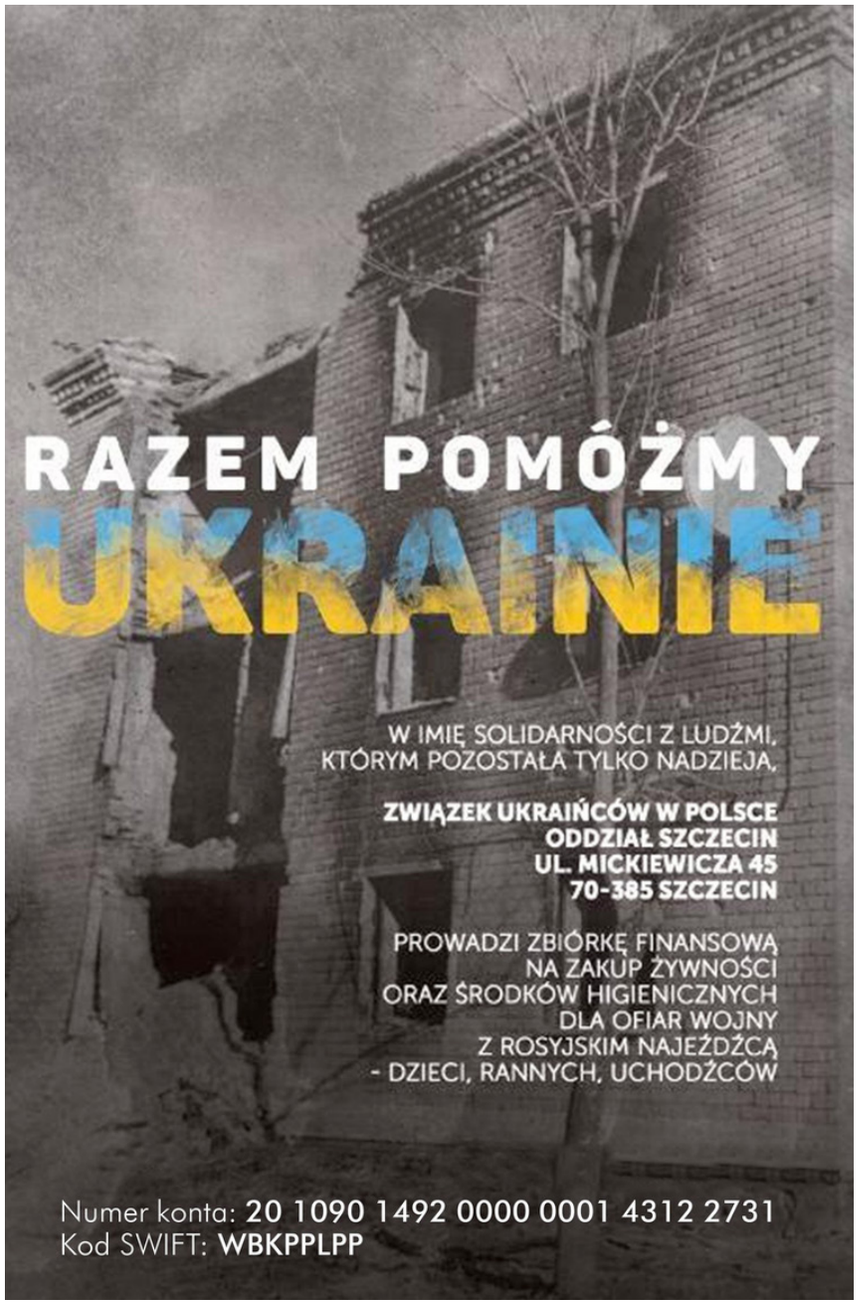

eprasa.pl 416acb9097

Кому дістанеться цьогорічна нагорода «Портрети сестринства»?

4 березня у Варшаві відбудеться церемонія вручення премії «Портрети сестринства», яку створила редакція Sestry.eu («Сестри»).

Нагородою відзначають жінок, котрі завдяки своїй активній громадянській позиції, людяності й жертовності об'єднуються, щоб підтримати тих, хто цього найбільше потребує. Метою відзнаки є підкреслити внесок жінок у захист демократії у Європі та світі.

Цього року капітула конкурсу визначила 12 номінанток.

Серед них – представниця української меншини Анна Лазар. Кураторка, мистецтвознавиця, перекладачка вже багато років будує культурні мости між Польщею та Україною. Також номіновано польську громадську діячку Анну Домбровську, президентку Люблінської асоціації «Homo Faber», яка багато років співпрацює з Об'єднанням українців у Польщі та підтримує проєкти організації.

У списку номінанток опинилися теж польська волонтерка Аґнєшка Зах, воєнна кореспондентка та волонтерка Моніка Андрушевська, психологиня, президентка фонду «Kocham Dębniki» Ольга Пясецька-Нєч, координаторка проєкту підготовки квартир для безхатьків Анна Якубовська, військовослужбовиця та парамедикиня Юлія «Тайра» Паєвська, режисерка та військовослужбовиця Олена Апчел, колишня бранка Кремля, психотерапевтка та засновниця благодійного фонду Мар'яна Мамонова, співзасновниця клініки психологічної допомоги «Superhumans Center» Ольга Руднєва, директорка та засновниця притулку для тварин «Сіріус» Олександра Мезінова та правозахисниця й очільниця громадської організації «Нумо, сестри!» Людмила Гусейнова.

Саме серед них будуть обрані лауреатки премії «Портрети сестринства» – українка та полька, що символізуватиме тісну взаємопідтримку й взаємодію у польсько-українському діалозі, а також взірець справжнього сестринства.

Нагадаємо, що минулого року премію «Портрети сестринства» з боку України отримали Вікторія Батрин та Галина Андрушків – засновниці варшавського фонду Uniters.

Варто додати, що читачі й читачки видання Sestry.eu також можуть взяти участь у голосуванні, обравши ту лідерку, яка заслуговує на особливу читацьку нагороду «Портрети сестринства». Голосування триватиме до 22 лютого на сайті sestry.eu.

Засновник премії редакція Sestry.eu – це міжнародний інтернет-журнал для жінок з України. Очолює його журналістка українського «Еспресо ТВ» Марія Гурська. Редакційна команда складається переважно з українських журналісток, колишніх редакторів і журналістів «Ґазети виборчої».

Конференція про вплив російської дезінформації на українських біженців у Польщі та Норвегії

28 лютого у Варшаві відбудеться конференція «Фейкові наративи, реальні наслідки: вплив російської дезінформації на українських біженців у Польщі та Норвегії».

Подія присвячена інформаційним атакам, які росія вже давно використовує як елемент гібридної війни проти України.

«Перед динамічними змінами та глобальними викликами надзвичайно важливо створити простір для предметного обговорення, обміну досвідом та розбудови міжнародної співпраці у боротьбі з цими стратегічними та комплексними атаками, які покликані використати розбіжності та слабкі сторони українського політичного та суспільного життя й підірвати довіру до демократичних інституцій», – запрошують на конференцію організатори.

У рамах заходу відбудуться три панельні дискусії за участю експертів з Норвегії, Польщі та України, а також модераторів, котрі вестимуть розмову експертів про ключові аспекти у питанні дезінформації. Завдяки цьому учасники матимуть можливість поглянути на проблему з різних ракурсів та знайти натхнення для подальших дій. Крім того, під час конференції організатори та запрошені гості звернуть увагу, як розпізнавати, запобігати та протидіяти впливу дезінформації в політичних цілях.

Організатори заходу – Центр діалогу імені Юліуша Мєрошевського, Об'єднання українців у Норвегії та Фонд «Stand With Ukraine».

Конференція розпочнеться о 9:00 та закінчиться о 16:00.

Організатори інформують, що подія є закритою, а кількість місць обмежена. Зареєструватися можна через реєстраційну форму на сайті Фонду «Stand With Ukraine» (standwukraine.org) або на фейсбук-сторінці організації.

Показ фільму «Мирні люди» у Народному домі

24 лютого, до третьої річниці повномасштабного вторгнення росії в Україну, в Народному домі у Перемишлі відбудеться показ фільму «Мирні люди». Стрічка режисерки Оксани Карпович – це найпомітніший український фільм минулого року. Праця над ним тривала близько двох років. Документальне кіно демонструє наслідки бойових дій: зруйновані домівки, підірвані мости, згорілу техніку, – супроводжуючи кадри записами телефонних розмов російських окупантів з їхніми близькими, які від початку повномасштабного вторгнення перехопили українські спецслужби. Так фрагмент за фрагментом голоси росіян відкривають світові очі не лише на хід так званої «спецоперації», а й на процес дегуманізації та деморалізації її учасників. Від захоплення героїчними ілюзіями – до повного розчарування та втрати розуму, від мародерства – до скоєння найжахливіших воєнних злочинів.

Стрічка була нагороджена, зокрема, на Берлінале, Краківському кінофестивалі та Фестивалі документального кіно WATCH DOCS. Прем'єра цього фільму в Польщі запланована на 7 березня.

eprasa.pl 416acb9097

Вхід на показ кіно «Мирні люди» у Народному домі – вільний. Початок – 18:00.

Фільм демонструватимуть із польськими субтитрами.

Фотокадр з фейсбук-сторінки Народного дому

Мітинг у Варшаві з нагоди третьої річниці повномасштабної війни в Україні

У зв'язку з третьою річницею російської агресії проти України 24 лютого заплановано мітинг перед Посольством України у Варшаві, адреса: ul. Szucha 7. Початок – 18:00.

На момент закриття цього номера організатор заходу ініціатива «Євромайдан-Варшава» не повідомив додаткових подробиць про подію.

Більше інформації можна знайти на фейсбук-сторінці ініціативи (Euromaidan-Warszawa).

Зустріч з українською культурою в Ольштині

9 лютого у світлиці греко-католицького катедрального собору в Ольштині відбулася чергова зустріч з українською культурою. Про це повідомлено на сайті собору. Цього разу присутні змогли послухати доповідь про історію створення найвідомішої української мелодії «Щедрик», музику до якої понад сто років тому написав український композитор Микола Леонтович. Про історію створення композиції, світове визнання «Щедрика» та як світ почув англомовну версію колядки «Carol of the Bells» розповіла Юлія Дутка. Зустріч вела журналістка Ярослава Хруник.

Під час події пролунали інтерпретації «Щедрика» у виконанні гурту «Два кольори» та тріо «Тоя».

Фото з сайту cerkiew.olsztyn.pl (автор Збіґнєв Піщако)

Перше читання законопроєкту про «пропагування ідеології ОУН і УПА»

6 лютого у польському Сеймі відбулось перше читання проєкту змін до закону про Інститут національної пам'яті Польщі та Кримінального кодексу. Як ми вже писали, зміни передбачають кримінальну відповідальність для осіб, які «пропагуватимуть ідеологію Організації українських націоналістів (ОУН-б) та Української повстанської армії» як організацій, що відповідальні за вбивства польського населення на Волині та прилеглих територіях у 1943-1944 роках. Законопроєкт уже отримав негативну оцінку від Верховного суду Польщі. Також під час громадських обговорень його учасники зазначили, що в такому вигляді законопроєкт загрожує свободі слова та свободі наукових досліджень й негативно вплине на польсько-українські відносини. Авторами законопроєкту стали депутати партії «Право й справедливість».

Українські дипломати з візитом у «шашкевичівці»

23 січня у Комплекс шкіл імені М. Шашкевича в Перемишлі завітав посол України у Польщі Василь Боднар. Посла супроводжували генеральний консул України в Любліні Олег Куць, консул України в Любліні Василь Йордан та почесний консул України в Перемишлі Олександр Бачик.

Як зазначено на фейсбук-сторінці школи, дипломати відвідали «шашкевичівку», щоб «поцікавитися, як навчаються та розвиваються учні, вивчити потреби школи й посприяти кращому розвитку навчання та виховання дітей».

«Зустріч пройшла у теплій атмосфері. Гості дізналися багато цікавого про досягнення, здібності, таланти учнів та потреби школи. Надіємося, що такі зустрічі принесуть вагомий внесок у розвиток українських дітей», – зазначено у дописі на фейсбуці.

Крім зустрічі з дирекцією і педагогами «шашкевичівки», гості подивилися мініконцерт учнів. Перед послом та консулами виступив ансамбль «Аркан», учасниці шкільного ансамблю бандуристок Мілена Ціж та Вероніка Кіх, акордеоніст з 6-го класу початкової школи Михайло Філь та учні 2-го класу початкової школи, які заспівали колядку «На Різдво Христове».

«Вражений талановитістю дітей, професійністю і відданістю керівництва та вчителів школи у справі збереження українства в Польщі», – написав після візиту до «шашкевичівки» у соцмережах Василь Боднар.

Слід додати: цього дня посол та консули України у Любліні та Перемишлі провели теж зустріч із мером Перемишля Войцехом Бакуном, під час якої обговорили питання щодо підтримки українців, котрі знайшли прихисток у польській державі. Розмовляли також про розвиток економічних та гуманітарних ініціатив, культурний діалог й збереження української спадщини у Польщі.

Окрім цього, під час перебування у Перемишлі дипломати відвідали архієпископа і митрополита перемиско-варшавського архієпархії УГКЦ владику Євгена Поповича.

Фото з фейсбук-сторінки школи

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

eprasa.pl 416acb9097

Петро АНДРУСЕЧКО, Київ

Три роки війни за існування України

Володимир Зеленський під час Мюнхенської конференції 14 лютого 2025 року. Фото з сайту Офісу президента України

Третя річниця повномасштабного російського вторгнення та 11-та річниця початку російської агресії на перший погляд не вселяють особливого оптимізму. Самі цифри «три» й «одинадцять» є захмарними, адже стільки років триває руйнівна війна росії проти України. Чи стане 2025 рік початком кінця війни? Чимало хто на це сподівається. Схоже, для змін справді є певні політичні передумови, але чи реалізуються заяви нового президента Сполучених Штатів Дональда Трампа? І, перш за все, за яких умов вони будуть реалізовані? Сьогодні ніхто цього не знає. Конкретного плану досі немає, а деякі заяви та дії Вашингтона викликають велике занепокоєння. Проте в кінцевому підсумку багато що залежатиме і далі від українців та їхнього опору.

Після трьох років масштабної війни втома, очевидно, бере своє. Важко уявити, в якому стані перебувають солдати, особливо ті, що воюють з 2022 року. На фронті є ті, хто розпочав свій бойовий шлях у 2014 році, хоча чимало з них уже загинуло.

Війна щодня відчувається в усій країні. Українські міста, навіть ті, які знаходяться далеко від фронту, кожного дня і ночі атакують російські безпілотники і ракети.

Фронт тріщить, але тримається

Через три роки після повномасштабного російського вторгнення українська армія запекло обороняється від переважаючих російських сил. Сьогодні в Україні воює приблизно втричі більше російських військ, ніж на початку агресії у 2022 році.

На думку президента Зеленського, українські військові втрати упродовж практично трьох років дорівнюють понад 45 тисяч загиблих і ще близько 390 тисяч поранених. Кілька десятків тисяч вважаються зниклими безвісті, однак невідомо, скільки перебуває в полоні. російські втрати оцінюються в кілька разів більше.

Від жовтня 2023 року російська армія безперервно атакує. Українським військам не вдається стабілізувати фронт і вони змушені відступати. Але українська оборона активна, її завдання – завдати якомога більше втрат наступаючим росіянам. За даними британської військової розвідки та українського штабу, втрати росіян у грудні та січні перевищили 48 тисяч убитих і поранених і були найбільшими місячними втратами за період російської агресії.

За даними української аналітичної групи DeepState, у січні російська армія окупувала 325 квадратних кілометрів території України, що є найнижчим показником за останні пів року.

За можливості українські війська контратакують, як це було в лютому під Покровськом. У цьому ж місяці українська армія розпочала нові наступальні дії на території росії в Курській області. За словами президента Зеленського, за перші дні українським військам вдалося просунутися на 2,5 кілометра.

Український наступ на Курщині розпочався рівно через пів року після початку Курської операції. Українські підрозділи увійшли на територію росії 6 серпня 2024 року. Українцям вдалося прорвати оборону рф і захопити місто Суджа. З серпня близько 700 російських військових потрапили в український полон.

Активні дії українських військ на території росії тривали до вересня. На той час під контролем України було понад 1100 квадратних кілометрів території росії. Але з часом росія почала посилювати свої сили в регіоні й контратакувати.

На початку грудня російське командування направило у цей район близько 11-12 тисяч північнокорейських військових. росії вдалося повернути більше половини своєї території. На початок 2025 року під контролем України залишалося приблизно 500 квадратних кілометрів Курської області.

За словами головнокомандувача Збройних сил України генерала Олександра Сирського, від серпня російська армія втратила у Курській області близько 40 тисяч військовослужбовців та понад тисячу одиниць військової техніки.

Дискусії щодо доцільності дій України в росії точаться від початку. У Києві зазначають, що одним із завдань було задіяти російські сили та відсунути частину з лінії фронту в Україні. росія справді була змушена перекинути частину своїх військ і постійно підсилювати сили, що воюють у Курській області, новими частинами, які вона могла б використовувати на фронті в самій Україні.

Крім того, за українською інформацією, якби не Курська операція, росія спробувала б відкрити ще один фронт, атакуючи Сумську область.

Але за Курською операцією стояла також політична мета, яка, на думку Києва, може ще відіграти свою роль. Перенесення війни на територію росії стало ударом по іміджу самого путіна. Незважаючи на спроби дедалі активнішого залучення російських військ, перемогти українців там не вдалося, що викликало певне занепокоєння навіть серед російських пропагандистів.

Київ також вірить, що зможе використати окуповані російські території як розмінну монету у можливих переговорах про припинення війни.

eprasa.pl 416acb9097

Але головні проблеми української оборони вже тривалий час залишаються незмінними: нестача особового складу та озброєння. І обидві ці проблеми через три роки після російської агресії потребують нового підходу.

Європа і США вже не однодумці

Західна допомога у більших масштабах почала надходити в Україну лише тоді, коли партнери побачили, що Україна не капітулювала у перші тижні російської агресії, а її громадяни чинили ефективний опір російській агресії. Тим не менше Києву довелося вибивати від партнерів ледь не усі нові види зброї: спочатку артилерію, потім HIMARS, танки, ракети й літаки. Все це зайняло дуже багато часу. Якби відповідна кількість техніки та зброї надійшла раніше, українські військові, ймовірно, змогли б ефективніше захищатися, а росія змогла би окупувати значно менше території України. Досить згадати кількамісячну перерву в американській військовій допомозі у першому кварталі минулого року.

Але фундаментальним залишається питання, що буде далі з військовою допомогою та політичною підтримкою західних партнерів. Переломним моментом стала зміна влади в США. Дональд Трамп ще під час передвиборчої кампанії стверджував, що після обрання швидко припинить триваючу війну. Після його інавгурації Трамп, мабуть, зрозумів, що завершення війни в Україні є складнішим завданням, але він все одно хоче досягти результату у короткостроковій перспективі. І тут виникає питання: якою буде ціна миру для України?

Трамп провів телефонну розмову з путіним і лише потім подзвонив Зеленському. Він також готується до зустрічі з путіним, яка може відбутися найближчим часом. 14-16 лютого відбулася Мюнхенська конференція з безпеки, під час якої було окреслено контури майбутньої політики США та Європи й позицію України.

Українська журналістка Наталія Гуменюк, перебуваючи на конференції, прийшла до висновку, що Європа і США щонайменше вже не однодумці.

«Європейська правда» написала, що віцепрезидент «Джей Ді Венс по суті оголосив, що США і Європа у її нинішньому вигляді більше не поділяють спільні цінності», а його «промова дуже нагадувала відомий виступ путіна у Мюнхені у 2007 році».

Звичайно, це дуже погана новина і виклик як для України, так і для Європи. На цю нову реальність відреагував Володимир Зеленський у своєму виступі в Мюнхені, стверджуючи, що для Європи настав час продемонструвати політичну та військову єдність. Щоправда, сьогодні важко очікувати, що ідея Зеленського про спільну європейську армію, до складу якої входили б українські сили, буде реалізована. Проте слова українського президента безперечно дійшли до європейських лідерів.

«В Мюнхені Україна таки виглядала сильнішою, впевненішою і конструктивнішою за всіх. Зеленський в промові, яка супроводжувалась оплесками, констатував, що не варто Європі розраховувати на США. Звернув увагу, що ми, українці, Європу цінуємо і віримо в її силу. А Трамп любить сильних. Силу Європи можемо показати лише разом і мусимо це зробити. Але не варто здаватися, переконувати команду Трампа – не марна справа, просто переконати їх можна лише прикладом сили», – написала у фейсбуці Гуменюк.

І залишається сподіватися, що реакцією на слова віцепрезидента США з критикою Європи стане її мобілізація. Це потрібно як самій Європі, так і Україні для протидії росії.

Україна продовжує захищатися і потребує гарантій безпеки

Те, що кинулось в очі в Мюнхені (і останнім часом загалом), – відсутність спільної узгодженої позиції серед представників американської адміністрації. А деякі заяви змусили українців сильно переживати.

«Судячи з тієї паніки, в яку впало чимало наших громадян через різні заяви Трампа та його команди, потрібно пояснити, що відбувається насправді. Стратегія агресивних переговорів – це фішка Трампа, відточений десятиліттями. Його мета – заплутати партнерів по переговорах, дезорієнтувати, позбавити здатності раціонально мислити, зламати чужу волю і нав'язати свою», – написав у фейсбуці депутат фракції «Слуга народу» Єгор Чернєв, який брав участь в Мюнхенській конференції.

Так, на думку Чернєва, можна пояснити протилежні повідомлення з американського боку: «Один день вони люблять путіна, на наступний готові взяти Україну до НАТО. Потім пропонують повернути росію до G7, а через день вже погрожують ввести американські війська до України». Чернєв вважає, що ці повідомлення адресовані путіну і президенту України.

Депутат переконаний, що «Трамп хоче довести сторони до потрібної кондиції, потім прийти, викласти на стіл свій власний план, і щоб всі з ним погодилися».

Проблема в тому, що, як стверджує більшість експертів, плану немає.

З українського боку все просто, принаймні, що стосується меседжу. Україні потрібні потужні гарантії безпеки. Зеленський у Мюнхені повторив, що Київ не має наміру відмовлятись від ідеї вступу в НАТО, хоча останнім часом з Вашингтона лунають повідомлення, що ця ідея малоймовірна. Але якщо членство в Альянсі неможливе найближчим часом, тоді потрібні інші тверді гарантії, включаючи зброю далекого радіусу дії та розміщення західних військ.

Трамп хоче перекласти питання безпеки України на європейських партнерів. За даними західних ЗМІ, Вашингтон перевіряє європейські країни стосовно надання гарантій з боку Європи. Втім позитивним є те, що нібито США також задають питання: чого саме потребують європейські уряди від США, щоб надати такі гарантії Україні?

Адміністрація Трампа поспішає, спецпредставник президента США з питань Близького Сходу Стів Віткофф повідомив, що 16 лютого вирушить до Саудівської Аравії разом з радником з питань національної безпеки Майком Волцом для переговорів з росіянами щодо припинення війни.

А в той час для України та її мешканців нічого не змінюється. Війна продовжується, 15 лютого на всіх ділянках фронту було зафіксовано 261 бойове зіткнення. Щодня росія атакує українські міста дронами та ракетами. В неділю, 15 лютого, дрони-камікадзе пошкодили ТЕЦ у Миколаєві, внаслідок чого тисячі абонентів залишились без тепла. ●

eprasa.pl 416acb9097

Павло ЛОЗА
Фото з фейсбук-сторінки Маргарити Ситник

«Цінність людини в час війни виростає»

«Зараз для мене українсько-польський кордон – як перехід в інший портал, інший світ і життя, якого у нас вже ніколи більше не буде», – говорить Маргарита Ситник, журналістка, комунікаційниця, авторка проєкту «Мости України», котра повернулася до України у війну після 7 років життя у Польщі.

– Тривають перші тижні, місяці повномасштабної війни. Ти вирішуєш повернутися в Україну. Як це – їхати туди, знаючи, що звідти тікають мільйони?

– Після перших кількох тижнів я вирішила, що більше не можу знаходитися у Польщі, хоч мені там було, в принципі, комфортно. Я вважала Польщу своїм другим домом, мала хорошу роботу, через деякий час могла подаватися на карту резидента, були друзі. Але мене настільки тягнуло додому і до своїх людей. Мої батьки та родичі живуть в Сумах, Харкові й Краматорську. Друзі – в Києві. В момент війни цінність людей, яких ти пізнавав і з якими дружив усе життя, настільки виростає, що я зрозуміла: не можу бути не серед них. Що мені треба повертатися.

– Коли я намагався пригадати, хто зі знайомих мені людей, які не є військовими, повернувся з Польщі в Україну, нарахував двох. Одна з них – ти. Який мала план на повернення?

– Одразу не могла виїхати, бо до мене приїхала подруга з дітьми як біженка. Доки вони не повернулися у червні до Києва, я відчувала відповідальність за них і не могла поїхати в Україну. Крім цього, з часом зрозуміла, що війна не закінчиться швидко, та мені буде треба повертатися у війну. В червні з'їздила в Україну перевірити, як реагую на повітряні тривоги, звірити реальність. Взяла відпустку на роботі та після трьох тижнів перебування у Києві зрозуміла, що не хочу вже до Польщі. Лише повернулася спакувати речі, звільнитися з роботи, де працювала PR-менеджеркою в одній з компаній Ґданська. Тоді ще вела українські новини для «Радіо Ґданськ». У серпні вже напостійно переїхала в Київ, де деякий час продовжувала робити ці новини на радіо. Вересень був ще спокійний, а з жовтня почалися перші атаки дронами й блекаути. Так триває досі.

– Яку ти помітила різницю між реальністю війни «з-за кордону» та «зсередини»?

– Я застала момент, коли Київ ще не був таким велелюдним містом, яке звикла бачити до 2022 року. Було не так багато дітей, як зазвичай. Всюди стояли «їжаки», були тривоги. Але мої друзі, які не виїжджали, говорять, що березень був найгіршим. Це був апокаліптичний світ, де рідко люди зустрічалися на вулицях, майже нічого не працювало.

– Ще спитаю про Ґданськ. Кажеш, що у тебе жила товаришка-біженка. Не було думок, щоб, однак, лишитися, бо, наприклад,знаєш польську мову.

– Мені багато хто говорив, що можу бути кориснішою у Польщі. Загалом доки жила в Польщі, працювала як волонтерка фіксеркою та продюсеркою для польських журналістів, яким була потрібна інформація про війну в Україні. Зі знайомим журналістом ми створили чат, де збирали польських журналістів і всі топові польські та українські ЗМІ для обміну інформацією. Я теж багато перекладала, начитувала сюжети українською для телебачення TVN, бо там з'явилася українська служба, щоб пояснювати біженцям, що відбувається.

Маргарита Ситник – до 2014 року три роки була спецкореспонденткою телеканалу «1+1» в росії. Після анексії Криму стала «небезпечною персоною для російської влади» і була змушена покинути москву майже без речей. У Польщі жила й працювала з 2015 по 2022 рік, зокрема кореспонденткою телеканалу «1+1» у Варшаві. Потім – PR-менеджеркою компанії «GremiPersonal» у Ґданську. Після повернення в Україну у 2022 році створила соціальний проєкт «Dalamrady» про українських жінок, які через війну переїхали до Польщі і успішно влаштували своє життя з нуля. З 2023 року співзасновниця громадської ініціативи «Голка» та очільниця проєктів міжнародного співробітництва.

Проте мене не залишала думка, що я хочу бути в Україні й бути корисною там. Поверталася до Києва з ідеєю робити проєкти для об'єднання українців за кордоном і змінювати в Україні ставлення до українців за межами країни. Саме цим зараз займаюся. Ми з подругою створили громадську ініціативу «Голка», яка працює з темами національної безпеки, антикорупційним законодавством, створенням мережі активних громадян. А я веду напрям адвокації стратегії України щодо українців за кордоном. Зокрема, медійна частина цього – відеопроєкт «Мости України», де ми говоримо з експертами, дипломатами, політиками про те, як тримати зв'язок з українцями за межами нашої держави, залучити якомога більше українців до допомоги країні та збудувати мости між українцями в Україні та світі.

– Як це – наново будувати своє життя?

– Це було дуже дивне відчуття. Мене прихистила знайома, яка виїхала в Німеччину із сином через вторгнення, й поселила в Києві у своїй квартирі, поки вона за кордоном. У цій квартирі були заклеєні вікна скотчем, бо це ніби мало врятувати від уламків після вибуху ракети. Я розклала речі, заварила каву, подивилася у вікно й мені стало спокійно, адже я вдома. У мене досі таке відчуття, і ловлю себе на думці, чому взагалі я виїжджала з Києва жити за кордон? Зараз навіть як їду в Польщу на кілька днів, мене на другий день уже тягне додому. З'явилося таке сильне відчуття сво-

eprasa.pl 416acb9097

єї землі й свого дому. Думаю: це зараз переживає багато біженців, які були змушені виїхати, але хочуть повернутися.

– Колись одна з учасниць мистецьких резиденцій у Перемишлі сказала мені, що через війну забула, що можна виходити увечері в місто. Тому кілька вечорів з Народного дому не виходила. Забула про життя, яке було до війни. Як це у тебе?

– У мене теж було щось подібне, коли я приїхала до Польщі. У момент блекаутів зимою 2022 року Київ занурився просто у середньовіччя. На вулицях – темно, хіба що світло фар машин. Осінь і зима були депресивними. Коли я в цю зиму приїхала у Варшаву, дивувалася, як багато світла на вулицях. Навіщо стільки ліхтарів світить? А це ж нормально.

Важко пояснити життя під обстрілом ракет і шахедів тим, хто цього не переживає. Коли зараз із тобою розмовляю (12 лютого – прим. ред.), то росія атакувала Київ кількома ракетами. Потужність від звуку вибуху важко передати. Однак мені так хотілося спати, що я не вставала. До цього адаптуєшся, бо шахеди дуже часто літають. Київ ще менш-більш захищений, але моя мама в Сумах розповідає, що там дрони літають, як ворони. Польща, Україна – це два різні світи.

Я усвідомлюю, що вже життя ніколи не буде таким, як до війни. Не знаю, чи закінчиться війна завтра, цього року або загалом за мого життя. Ми просто вчимося у цьому жити. Немає якихось планів на кілька років уперед – дуже багато невизначеності. І як ти можеш планувати аж так далеко, коли після майже кожного обстрілу в Києві є жертви? Це важко, багато стресу. І майже немає мрій, крім перемоги. Але дуже хочеться жити й робити все можливе, аби Україна вистояла.

– За ці майже три роки, як кажеш «вдома», ти мала думки, що, мабуть, доведеться знову виїхати до іншої країни?

– Ні, я не уявляю себе в жодному іншому місці. Навіть більше, після вторгнення у мене внутрішнє табу на подорожі. А я любила подорожувати і була в більше ніж 50 країнах. В принципі, це нормально й зараз кудись поїхати, бо неможливо весь час жити у війні. Але я тільки минулого року дозволила собі поїздку на 4 дні до Албанії, бо там мінімум москалів могла зустріти. Проте не змогла відключитися від війни.

За ці два роки в Україні я відновила всі мої зв'язки з друзями й знайомими, зокрема з журналістами. Бачу, що вони не лише працюють, але ходять на якесь навчання, розвиваються, попри те, що не знають, яким буде завтра. Це енергія, в яку я влилася, і тому теж хочу тут бути. Звичайно, є й люди, для яких війни не існує.

– Війна і відпочинок біля моря. До цього по-різному сьогодні ставляться.

– Коли була ще в Ґданську, я говорила з жінкою з дітьми, яка приїхала з Маріуполя. У неї загинув чоловік – доброволець тероборони міста. Це був березень 2022 року. Як ми можемо звинувачувати у чомусь цю жінку, якщо вона виставить своє фото біля Балтійського моря? У соцмережах біженці навряд будуть скаржитися, як їм важко адаптуватися й жити в чужому середовищі, писати, кого вони втратили. Може, ця жінка з Маріуполя перший раз поїхала на море та вирішила зробити фотографію, щоб хоч так потішити себе й дітей. А на неї викидають у мережі купу хейту. Звісно, є й такі, які скористалися можливістю виїзду, бо й ці історії теж існують. Але більшість біженок не планували виїжджати, це була міграція, якої вони не хотіли. Багато з них хочуть додому. Проте вони беруть відповідальність за безпеку своїх дітей. Як можна їх хейтити за вибір захистити своїх дітей та говорити, що вони можуть повертатися, бо в Україні безпечно? Ніхто не може гарантувати їм безпеку. Це величезна відповідальність. Тому я не розумію тих, хто звинувачує людей за кордоном.

– А розмальовані губи, нігті? Питаю, бо чув коментарі: «Які це воєнні біженки, як приїжджають з нафарбованими губами та нігтями?»

– Перші місяці теж не робила мейкапу, бо якось це відпало як необхідність через величезний шок і стрес. Зараз не виникає такого питання, бо що нам – лягти та вмерти? Жінки хочуть виглядати красиво. Навпаки, це прояв стійкості й жаги до життя. Під час ІІ Світової війни жінки у Європі малювали губи червоним кольором, і це був знак протесту проти жорстокості війни. Можливо, це дрібниця, але для жінки це може бути місточком до нормальності. Вони просто хочуть жити.

– Сьогодні через Перемишль щоденно проїжджає близько 2 тисяч людей. Половина виїжджає з України, друга туди їде. Але лише невеликий відсоток із них залишиться. Серед твоїх знайомих, які були примушені тікати, багато вже повернулося в Україну?

– Багато таких. До кінця минулого року я працювала у польській компанії з Києва, яка робила дослідження, зокрема у питанні повернень. Багато українців повернулися вже через кілька місяців після вторгнення. Була хвиля повернень після звільнення Херсона та Харківщини. Відтоді процес перетину кордону є сталим. Хтось виїжджав, хтось повертався. Цього літа теж мами з дітьми виїжджали, бо було побоювання, що восени й взимку настане блекаут. Звісно, багато відвідує Україну наїздами, щоб обійняти рідних, будинок перевірити, на канікули чи сходити до лікарів. І знов їдуть, зокрема у Польщу.

– Як виглядають прогнози щодо тих, хто повернеться? І що треба, щоб поверталися?

– Нещодавно ходила на зустріч, де була відома українська соціоекономістка Елла Лібанова. Вона сказала, що ще пару років тому очікувала, що 50% повернеться. Зараз розраховує на третину. Тенденція така: чим довше триває війна, тим краще біженці інтегруються й адаптовуються за кордоном. Експерти, яких я записую для «Мостів України», сходяться в думці, що в Україну повертатимуться, коли будуть розуміти, що безпечно, є житло і діти зможуть ходити в школу, є робота, інфраструктура. Зараз поза межами країни живе, можна сказати, ще одна Україна. Це 20-25 мільйонів українців. І для виживання України дуже важливе залучення українців за кордоном.

– Українці зараз є заручниками виборчої кампанії у Польщі. Зокрема, йдеться про те, щоб виплачувати допомогу 800+ лише дітям тих іноземців, які працевлаштовані в країні. Як це питання резонує в Україні та чи може воно стати для когось вирішальним моментом, щоб сказати – я повертаюся?

– Можливо, якась частина повертатиметься або поїде в інші європейські країни. Це ті, для кого така допомога була реальною підтримкою. Виплати 800+ є важливими для жінок, особливо тих, які не можуть працювати, бо в них двоє або більше малих дітей. Жінці, котра сама з дітьми за кордоном, важко влаштувати життя, щоб воно було комфортним, як в Україні до війни. А крім цього, є питання про навчання української мови, щоб діти зберегли свою ідентичність.

– На кінець. Тобі краще в Україні, бо...

– ...тут коріння, дім, друзі, Київ, Софія Київська, тут сонце. Все своє. ●

eprasa.pl 416acb9097

Анна ВІННИЦЬКА
Фото авторки статті

У Колобжезі відкрито благодійний ресторан «Домівка»

– Тут спілкуються переважно українською мовою. Це дуже приємно, бо людина почувається як у себе дома в Україні. Протягом цих років, що ми тут, дійсно дуже хочеться бути дома, але, на жаль, є різні обставини, і не тільки спричинені війною, які змушують нас жити тут. А ресторан дає відчуття рідного, – каже Наталія Ґузовська, яку зустрічаю у «Домівці» разом з дочкою Діаною. Вони родом з Києва.

Благодійний ресторан «Домівка» розпочав роботу лише 25 січня, але вже, насамперед для українців з України, він стає місцем, де вони почуваються як у себе дома. Зустрітися з волонтеркою Людмилою Омокох, завдяки якій з'явилася «Домівка», я домовилася до відкриття ресторану. Цього дня вона працювала офіціанткою, й приємно було бачити, як одразу після 12:00, коли відкрили заклад, почали заходити перші гості.

– Ідея відкриття в Колобжезі українського ресторану виношувалася вже давно, оскільки такого в місті немає, а війна до певної міри розставила крапки над «і». Зараз Україні щораз менше допомагають, і тут не важливо, чи це з боку поляків, німців або представників інших країн, а навіть самих українців. Тому вирішили щось придумати для того, щоб ми могли стабільно кожного місяця допомагати нашим хлопцям та дівчатам на фронті, а також дітям з інвалідністю в Україні. Саме тоді знову повернулася ідея, аби відкрити український заклад, від якого всі кошти, що залишаються в «плюсі», зокрема чайові, буде передано на підтримку українців в Україні. Зрозуміло: насамперед нам потрібно заплатити за оренду приміщення, його утримання та покрити всі кошти, пов'язані з роботою ресторану. До ресторану будуть заходити поїсти, і тоді буде можна залишити свої донати, – розповідає Людмила.

У проєкті задіяно більше ніж шістдесят осіб. Проте спочатку існувала ідея залучити сто людей, які передадуть по тисячі злотих як одноразовий донат, що завдяки роботі закладу збільшуватиметься. А благодійники, котрі вклали гроші, бачитимуть результат своєї допомоги та водночас матимуть розуміння того, що завдяки роботі ресторану

eprasa.pl 416acb9097

вони допомагають сотням чи навіть тисячам людей. На жаль, з огляду на певні процедури процес відкриття ресторану затягнувся аж на десять місяців і вкладені гроші потрібно було заплатити за оренду приміщення. Крім згаданих осіб, які внесли свої одноразові донати, багато охочих приходило й допомагало під час ремонту приміщень, фарбування чи оснащення залів. У більшості – це українці з України, однак до проєкту також долучилися поляки.

Людмила Омокох у Колобжезі живе з 2019 року, але, коли почалася повномасштабна війна, дуже часто як волонтерка їздить в Україну, куди возить допомогу. Поїздки та акції допомоги жінка висвітлює на своїй сторінці у фейсбуці. Уперше результат роботи Людмили я побачила, коли вона організувала допомогу військовим та дітям з інвалідністю з нагоди Різдвяних свят – тоді дітки отримали десятки подарунків, а до акції було залучено багато інших волонтерів. Живучи ще в Україні, жінка також допомагала матерям, які виховують дітей з інвалідністю.

– Коли я переїхала жити до Польщі на постійно, то зрозуміла для себе, що сидіти просто не можу, й тому мені хотілося допомагати. Перше, що почала тут робити, вишуковувала на сайтах речі, які поляки хочуть віддати безплатно, й передавала їх до України для малозабезпечених сімей та діток з інвалідністю. Чому саме для дітей з інвалідністю? А тому, що в Україні мати дитину з інвалідністю – це дуже тяжко. І якщо є люди, які готові допомогти таким батькам, це на вагу золота. Коли, однак, 24 лютого 2022 року почалася повномасштабна війна, уже в обід ми з українцями організували збори в Колобжезі, а ввечері виїхав перший бус та автівки з гуманітарною допомогою. Ми не могли сидіти й не шукаємо причин не допомагати, а розуміємо, чому маємо це зробити, незважаючи ні на що, – пояснює Людмила.

Назва ресторану символічна, оскільки люди, які мешкають за кордоном, зазвичай дуже сумують за домом, а, зайшовши до ресторану «Домівка», почуваються, як в Україні. У «Домівці» лунає українська музика, на столах вишивані скатертини, стіни прикрашені картинами з українською символікою. Ресторан символічно розподілений на дві зали. У першій маємо старовинне оформлення, у якому домінують вишивки та петриківський розпис. Натомість друга зала представляє сучасну Україну, де не бракує військових котиків, є теж маленький музейний стенд, де відвідувачі побачать гільзи, прапори з підписами, які військові надіслали в подяку колобжезьким волонтерам.

– Найбільше ми тужимо за своїм домом, тому вирішили саме так назвати наш ресторан. Нам важливо, аби українці пам'ятали, звідки приїхали, й не забували про це. А музейним стендом хочемо нашим гостям нагадувати, що в Україні далі триває війна, – розповідає волонтерка.

– Ми тут вперше, й нам зразу сподобалась атмосфера. Цікаво скуштувати різні страви, – говорять дівчата, яких я зустріла в ресторані. Жінки цікавилися у Людмили, чи планується розширення меню і чи будуть сезонні страви.

– Ми зараз немовби в тестовому режимі – меню зробили невелике, щоб люди могли спробувати. Кожної неділі хочемо додавати якусь страву, – відповідає Людмила.

Меню в «Домівці», однак, справляє враження. Особисто я спробувала м'ясо на пательні, і смакувало дуже добре. А ще можна замовити пательню з куркою або рибою, горщик з грибами або м'ясом, котлету по-київськи, крученики, вареники, український борщ з пампушками, солянку й багато інших страв. Все дуже гарно подано в глиняному посуді – тільки сісти й смакувати.

– Чомусь поляки думають, що українська кухня – це лише український борщ та вареники, а це неправда. Тому ми будемо дивувати поляків, щоб люди могли пізнати не лише нас, але й нашу кухню, – пояснює Людмила. До ресторану вже навідуються не тільки українці, а також польські чи німецькі відвідувачі.

– До війни моя донька навчалася в морському технікумі, але коли почалася війна, вона покинула навчання й пішла на роботу, щоб заробляти гроші. В Україні – у мене ще два сини, один з яких на фронті, дочка та четверо онуків. І кожен місяць ми складали тут торби і слали в Україну, адже в перші дні війни не було роботи, а жити треба було. Тож сюди ми приходимо як додому. У мене дома також є борщ, але хочеться тут. Хочеться поспілкуватися з іншими, бо ліпша українська правда, наше, рідне, де ти виріс. Бо де б ти не був, а батьківщина залишається у душі, – розповідає Наталія Ґузовська.

– Ми допомагаємо нашим воїнам вижити, і тому купуємо автівки, аптечки чи інші речі, які рятують їм життя. Символічно у річницю відкриття ресторану, 25-го числа кожного місяця (лише у лютому це відбулось 24-го), будемо відкривати онлайн-банку, на яку відвідувачі закладу кидатимуть свої донати, й за зібрані гроші допомагатимемо нашим військовим. Бо ми хочемо зробити все для того, щоб війна нарешті закінчилася і наші хлопці та дівчата залишилися живими, – говорить Людмила Омокох. Тож заходьте до «Домівки». Тут можна смачно поїсти, відчути себе, як в Україні, однак найголовніше – підтримати українських воїнів. ●

eprasa.pl 416acb9097

Григорій СПОДАРИК
Фото надав Іван Курій

Щоб кожен мав власну ікону…

У катедральній парафії Покрову Пресвятої Богородиці в Ольштині 9 лютого освяченням робіт завершилися майстер-класи іконопису. У рамах занять 10 осіб писали ікони, використовуючи старовинну техніку – яєчну темперу на основі природних та мінеральних пігментів. Курс організовано з ініціативи пароха катедрального собору отця Івана Галушки, а духовну опіку надав владика Аркадій Трохановський. Своїми спостереженнями ділиться Іван Курій, який від першого проведеного у 2015 році курсу відповідає за організаційні питання.

– Як виникла ідея створити цей курс?

– З тодішнім парохом отцем Станіславом Тарапацьким у 2015 році ми подумали, що варто було б зацікавити дітей та молодь сакральним мистецтвом і тим, як виглядає ікона, що вона зображує і як пишеться. Ідею ми втілили у життя, а перший курс користувався великим зацікавленням. Водночас, щоб створити інструктору комфортні умови праці, ми вирішили, що не будемо набирати більше ніж 10-12 учасників.

– Як вибираєте тему кожного курсу?

– Насамперед встановлюємо це з інструктором й звертаємо увагу на торжества, які відбуваються в цей час. На першому курсі йшлося про те, щоб ікона не була надто складною. Врешті ми взяли Мандиліон – нерукотворний образ Христа. Пізніше був Рік Божого милосердя, а наш ольштинський храм належав до санктуарію, де можна було отримати прощення. Тому ми вирішили, щоб учасники написали ікону «Милосердя двері». Ми також вирішили, що кожна дитина повинна мати ікону Ангела-Охоронця, тому вона була наступною.

– Цьогорічна ікона Архістратига Михаїла також не випадкова?

– Він захищає від поганого й злого духа. І саме у зв'язку із ситуацією в Україні ми вирішили спільно з сестрою Вікторією зі Згромадження сестер служебниць НДМ, яка вперше вела наші курси, що це буде відповідна цьогорічна тема.

– Хто може бути учасником курсу і чи мусить мати якісь мистецькі здібності?

– Тепер не маємо вікових обмежень, хоч початково курс був скерований до учнів від шостого класу початкової школи, учнів середньої школи та студентів. Оскільки учасники представляють різні покоління, маємо цінний момент інтеграції. Я не раз бачив, як молодші учасники із зацікавленням слухали розповіді старших, зокрема про життя та історію нашої громади. Організовуючи наші курси, ми не беремо до уваги, чи є вже якийсь творчий досвід. Просто хочемо, щоб учасниками були всі, хто має таке бажання. Я завжди кажу, що фізично ти пишеш ікону, але рукою керує Господь Бог. Це, зрештою, виникає й з молитви, якою в нас починається кожен день курсу. Цього року ми мали осіб, які писали ікони вперше, але була також дівчина, котра створювала вже сьому свою ікону. Рівень був різний, проте кожен міг розраховувати на допомогу сестри Вікторії.

eprasa.pl 416acb9097

– Чи є серед випускників ті, хто продовжив займатися іконописом професійно або, може, вибрав такий напрям освіти?

– Я не пригадую таких ситуацій, але кожного року учасники запитують, чи буде організований черговий курс.

– Як ви вважаєте, що найціннішого люди отримують від цього курсу?

– Я найбільшу цінність бачу в тому, що після курсу кожен має свою ікону, до якої може молитися. Про це й говорять мені самі учасники. Наш курс вчить також терплячості та уваги. Як це виглядає на практиці, добре показує фотографічна документація, де на перших світлинах перед учасником лежить порожня біла дошка, потім з'являються якісь золочення, обрис лиця і врешті вся ікона. Щоб дійти до цього завершального моменту, деякі учасники працювали навіть до пізніх вечірніх годин. Бувало, що пересували й обідню перерву. Варто також зауважити, що першу написану ікону зазвичай залишають собі та до неї моляться. Наступні можуть уже стати подарунками для близьких, і наші учасники часто з такою метою підходять до курсу.

– Чи ви думали, щоб організувати виставку або в якійсь іншій формі показати ширшій аудиторії ваші ікони?

– Коли курс відбувся вперше як архієпархіальний, я попросив учасників принести свої ікони, щоб можна було їх побачити. Також представляв праці наших учасників на одній із мистецьких виставок, і вони викликали широке зацікавлення, а відвідувачі питали, як можна взяти участь у наших курсах. Ми маємо ідею створити при нашій церкві школу іконописання, але поки що треба роздобути кошти. Це б була гарна нагода вийти з нашим сакральним мистецтвом не тільки до представників нашої громади, але й широкого загалу мешканців Ольштина та регіону. Звичайно, можна було б подумати про виставки у наших парафіях. Зараз в нашому прицерковному залі в Ольштині є нагода подивитися виставку світлин із наших курсів.

– А ви самі пишете ікони?

– Я після п'яти років організації курсу усвідомив, що не маю власної. Першу мені вдалося написати у 2020 році, й була це ікона Покрови Пресвятої Богородиці, як та, що міститься на престолі у нашому ольштинському храмі. Я її поставив на столі у своєму робочому кабінеті, і вона мені допомагає у праці. ●

ГРОМАДА

Ігор ЩЕРБА

Кому сьогодні потрібна історія

У наш час здебільшого живемо сьогоднішнім днем. Нас менше цікавлять події давніх років. Новини про навколишній світ беремо із соцмереж, інтернет-сайтів. Про історію, ту – найдавнішу, у вирі поточних буднів мало хто згадує. Однак у Перемишлі є науковець та дослідник минулого, засновник видавництва «ДОМІ» Володимир Пилипович. Він живе історією Надсяння та Перемишля.

Нещодавно, 2024 року, у вже згаданому видавництві вийшла книжка «Господу будь нудитель... Духовне наслідця перемиських владик і пресвітерів у добу бароко».

А цьогоріч Володимир Пилипович підготував до друку видання «Глаголи людям усе, що я накажу тобі. З рукописної спадщини проповідників з Надсяння першої половини XIX століття». Чому автор присвятив свою увагу саме цим періодам нашої історії?

Варто у цьому контексті зацитувати уривок з праці українського науковця Сергія Єфремова «Історія українського письменства», підготовленої до друку в 1919 році: «Поділ письменства на періоди, як і всякі такі поділи, одгонить дуже механичністю й має тільки умовне значіння. Звичайно, в кожній справі, що росте й розвивається органично, дуже важко одшукати ті межі, що прірвою прикро одмежовую сучасне від минулого. Таких прірв не буває ніколи, бо сучасне раз у раз корінится в минулому й само стає за підвалину, за вхідний пункт для майбутнього, і ніколи ми не можемо напевне визначити подію, що б виразний ставила обруб між сусідніми періодами».

У своєму найновішому виданні «Глаголи людям усе, що я накажу тобі» Володимир Пилипович зазначає, що після друку трьох книжок про період бароко він пропонує читачам книжку бідермаєрівського періоду в історії Перемищини. До неї, серед іншого, ввійшли проповіді отців Йосифа Ляврецького та Юрія Глинковського.

Задум про те, щоб виголошувати проповіді рідною мовою, виник у колі заснованого в Перемишлі 1816 року Товариства галицьких пресвітерів. Варто додати, що проповіді, хоча й були виголошені українською, однак записано їх не кирилицею, а латиницею.

Книжку відкриває низка проповідей отця Юрія Глинковського 1826 року. Там вміщено духовні та скорботні вірші, написані після смерті його дружини. Крім того, у виданні є богословські міркування, а також полеміка з критиками одруження священства.

Володимир Пилипович на завершення вступного слова звертається до читачів, наголошуючи: «... зібрані тут тексти (...) дають цінний матеріал дослідникам українського проповідництва того часу, яке в епоху бідермаєру вважалося та й було важливим жанровим складником літератури». ●

eprasa.pl 416acb9097

Олександр ЛЮБЧИЧ
Фото з сайту library.chnpu.edu.ua

На варті пам'яті далеких подій

Восени 1857 року Тарас Шевченко повертався пароплавом зі свого десятирічного перебування за Уралом у засланні. 20 вересня прибув до Нижнього Новгорода, хотів їхати далі – до Санкт-Петербурга, але отримав повідомлення про заборону приїжджати до якоїсь зі столиць. Змушений був затриматися і відчував себе, за його власним зізнанням, «як собака на прив'язі». Одинадцять тижнів – під додатковим наглядом поліції у провінційному місті на Волзі могли би бути для нього тяжкою мукою, якби не листування з друзями та знайомими і не читання книг. Серед них були і три томи виданого нещодавно у Києві «Літопису Самійла Величка», які привезли йому. Тарас Григорович, котрий із самого дитинства марив часами Запорізької Січі і Козаччини, не міг відірватися від сторінок книги. «Дякую тобі ще раз за Літописи, я їх уже по пам'яті читаю, – написав він одному зі своїх адресатів. – Оживає моя мала душа, читаючи їх».

Що відомо про автора «Літопису», який так захопив Шевченка?

Довгий час вважали, що Самійло Величко (на фото) – вигадана особа або ж псевдонім, за яким ховалося декілька авторів, аж доки не знайшли документ, в якомусь згадувалося його прізвище. Тоді стало ясно, що така особа дійсно була і працювала при самому гетьмані Мазепі, у його канцелярії – в Батурині. Крім «Літопису Самійла Величка» до нас дійшли ще «Літопис Григорія Граб'янки» і «Літопис Самовидця», які писалися козацькими канцеляристами, через що Михайло Грушевський і назвав їхні твори «літературою канцеляристів». Але в будь-якому випадку перший із літописів – найцікавіший і дійшов до нашого часу, на відміну від інших, в оригіналі.

То хто ж такий Самійло Величко і що ми про нього знаємо? Народився Самійло 11 лютого 1670 року в селі Жуки на Полтавщині в козацькій родині, хоча зараз деякі історики висловлюють припущення, що міг з'явитися на світ і раніше. Його батько Василь Величко належав до 1-ї сотні Полтавського полку і був людиною грамотною, мудрою і любив книги. В той час загальна писемність в Україні була набагато вищою, ніж в сусідній Московії, бо не тільки заможна частина населення, а й козацтво в основному було писемним. Малий Самійло теж потягнувся до знань. Він став спудеєм Києво-Могилянської академії, де успішно опанував всі науки, вивчив латинську, німецьку і польську мови. Вчився до 1690 року, після чого потрапив на посаду канцеляриста генерального писаря (пізніше – генерального судді) Василя Кочубея. Останній довіряв йому: крізь руки Величка проходила вся кореспонденція, в тому числі найсекретніша, про яку не відав і сам Мазепа. Гетьман звернув увагу на старанного службовця: на початку 1705 року він вже працював старшим канцеляристом в Генеральній військовій канцелярії. Виконував особливі секретні доручення Мазепи, брав участь у різних переговорах. Наприкінці 1708 року, після переходу гетьмана на бік Карла XII, Величко був заарештований і кинутий за грати. Перебував в ув'язненні сім років.

Як Самійло Величко став літописцем?

В 1715 році колишній старший канцелярист «зрадника» Мазепи нарешті вийшов на волю. Бажання повертатися на службу в нього не було. Величко жив спочатку у Диканьці, а потім перебрався в рідне село Жуки (обидва населені пункти належали родині Кочубеїв). Він прагнув забути жахливі умови перебування у московській неволі і ніколи не повертатися в минуле. Своєї сім'ї не мав, працював вчителем, навчаючи місцевих дітей грамоті. І зайнявся літературною діяльністю. Коли ще був на канцелярській службі, він розпочав робити виписки та копії із різних документів. Потім, відвідавши Правобережжя у 1703 році і побачивши загальне запустіння, котре було там, задумався: а чому Україна, яка після Визвольної війни (або Хмельниччини) могла стати незалежною і процвітаючою державою, прийшла в такий упадок? Тоді ж і розпочав свій «Літопис», продовживши цим традиції давньоруських літописців. Перед арештом Величко заховав незакінчену працю і тепер знову повернувся до неї.

Яке завдання ставив перед собою автор «Літопису»?

Перш за все колишній канцелярист обіцяв читачам, що писатиме простим стилем, мовою козацькою, і тому пересипав свій текст влучними народними виразами, порівняннями, прислів'ями та приказками. Він був впевнений, що його праця не буде байдуже сприйнята людьми. Про що і пише: «Цікавому норову людському не може нічого бути сподобнішого, ласкавий читальнику, як читати книги й дізнаватися про давні людські діяння та вчинки». Величко переконаний, що його попередники мало уваги приділяли подіям минулого внаслідок «їхніх нікчемних лінощів». А якщо й намагалися відтворити якусь, як він пише, «варту пам'яті», то робили це «вельми куцим і короткословним реєстри-

eprasa.pl 416acb9097

ком». Величко хоче розкрити історичні події у всій їхній багатогранності і повноті, використовуючи для цього всі доступні йому документи та їхні копії, спогади сучасників, щоденники та хроніки. Для створення півтори тисячі сторінок рукописного тексту він взяв більше 260 різних документів, 30 історичних та художніх творів – як вітчизняних, так і зарубіжних авторів. Також він прикрасив сторінки «Літопису» ілюстраціями – портретами гетьманів, деякі із них невідомі ні з яких інших джерел, що і посилює цінність цього твору. Але Величко розумів обмеженість своїх знань, тому і звертався до майбутнього «читальника» із пропозицією на основі «досконаліших козацьких чи якихось інших літописів» виправити його «даним від Бога розумом. Бо нині, через сімдесят років після війни Хмельницького, важко домагатися досконалого знання і правди про ті військові події». Самійло Величко був першим козацьким істориком, самокритичним і старанним.

Які події показав козацький літописець?

Свій «Літопис» Величко розпочав із найбільш буремних і героїчних подій XVII століття – Визвольної війни або Хмельниччини (1648-1659 рр.) і доповнив їх згадками про деякі більш ранні події (з 1620 року). Вони увійшли в 1-й том вказаного твору під назвою «Сказаніє про війну козацьку з поляками». Величко писав ці сторінки аж до 1720 року, залишався після навчання дітей грамоті у нетопленому приміщенні школи, нерідко напівголодний і писав при блимаючому вогникові каганця. Проте писав завзято, бажаючи передати всю велич і трагізм тих, далеких вже для нього, часів. Далі відчув, що починає втрачати зір, тому для написання наступних томів «Літопису» залучив найбільш слухняних і старанних учнів. В 2-му і 3-му томах (написаних до 1728 року) викладені не менш драматичні і трагічні події Руїни та гетьманування Мазепи – 1660-1686 та 1687-1700 роки. Для їхнього відтворення Самійло Величко використав власні спостереження та спогади своїх сучасників. В останньому 4-му томі зібрані фрагменти із різних документів XVII століття.

Відносно своїх співвітчизників він дотримувався думки, що козацький народ – українці – мають давнє походження, від сарматів і хазарів. Місце їхнього давнього розселення – Крим, Приазов'я і Нижнє Придніпров'я. Величко вважав, що наші «сармато-хазарські» предки так само, «як і чужинці, вели війни й славилися людською відвагою та богатирськими подвигами». Він впевнений, що Русь із центром у Києві – то теж українська держава на чолі із великими князями. В нього толерантне ставлення до всіх монархів, в тому числі і до польських та російських, бо вони мали бути гарантами прав і вольностей своїх підданих. Хоча насправді, як ми знаємо, так не було, що й приводило до численних народних повстань в Україні. Керівник найбільшого із них – Визвольної війни середини XVII століття – Богдан Хмельницький для Величка – це грецький цар Леонід, вождь антиосманського повстання на Балканах Сканденберг і біблійний пророк Мойсей в одній особі. Так само народним героєм є козацький ватажок Іван Сірко. А от до Івана Мазепи ставлення у Величка неоднозначне: він називає його «хитрий лис Махіавеллі», і незрозуміло – це комплімент чи засудження одного із найвизначніших гетьманів України. Мазепа був визначним політиком, успішним полководцем і щедрим меценатом, з одного боку, і немилосердним чоловіком, який чіплявся за владу, знищив Василя Кочубея і «зрадив» московського царя. Хоча за останнє Величко його не засуджував, бо знав, що таке страшна московська деспотія, жертвою якої став і сам.

Яка подальша доля Величка і його рукопису?

Останні роки життя автора козацького «Літопису» були тяжкими, внаслідок того, що він був одиноким та ще й втратив зір. Допомагали творити його безсмертну працю хлопці-писарчуки. При їхній допомозі він ще встиг перекласти «Космографію» – історико-географічну працю Себастьяна Мюнстера (1544 рік), але це вже не те… Самійло Величко все більше слабшав і хворів, аж доки й не зникнув назавжди. Сталося це після 1728 року. Де його місце останнього спочинку – не знає ніхто.

А яка ж подальша доля праці, яку він розпочав, а його юні помічники допомогли створити? Деякий час вона зберігалася у маєтку Кочубеїв, а потім, як то кажуть, «пішла по рукам». Опинилась у колекції вологодського купця Івана Лаптєва, котрий понад сорок років збирав різні раритети. Після його смерті (1838 рік) колекція старовинних книг і рукописів розпродалася на аукціоні у Санкт-Петербурзі. Тут влітку 1840 року її придбав для академіка Михайла Погодіна антиквар і книгопродавець Тихін Большаков. Рукописна книга була у жахливому стані, але, незважаючи на це, Погодін зрозумів, який великий скарб потрапив до його рук. Він не спав майже всю ніч, а потім вирішив показати своє надбання знаним українським енциклопедистам – історику, філологу й славісту Осипові Бодянському і фольклористу та історику Михайлові Максимовичу. Останні, побачивши таку цінність, хотіли викупити її у Погодіна, однак той забажав за «Літопис» астрономічну суму. Пізніше Погодін вирішив віддати твір Величка до Київської археографічної комісії, головою якої був історик Михайло Судієнко. За його сприянням праця козацького літописця була видана в 4-х книгах (в 1848, 1851, 1855 та 1864 роках) під назвою «Летопись событий в Юго-Западной России в XVII веке». Саме із трьома першими книгами цього видання і познайомився Тарас Шевченко у Нижньому Новгороді. І лише через 62 роки, в 1926 році, було перевидано 1-й із вказаних томів. В 1991 році здійснив перевидання «Літопису» Валерій Шевчук у видавництві «Дніпро», а в 2020 році у Батурині була представлена повна версія праць Самійла Величка в такому об'ємі, як створив її сам автор. Товстелезний том у темно-червоній обкладинці із золотими, витісненими на ній буквами. Праця людини, яка поклала на неї все своє життя, знайшла своїх нащадків.

І наостанок хочеться згадати гарні слова Валерія Шевчука: «Самійло Величко згорів у сутінках XVIII століття, але його думки, його віра й натхнення лишилися навіки. Вони пройшли крізь спопеляючі хвилі часу як дорогий нетлінний скарб». ●

eprasa.pl 416acb9097

Андрий КСЕНИЧ

Наше, ци може ні?

Заголовок здає ся дивний и незрозумілий. Юж пробую то пояснити. Якысий час тому зауважыл єм, же певно заздрю до праці пані Вікторії Гойсак, яку написала она спільно з паном Адамом Фаловскім. Суто наукова и поважна книжка презентує лемківску етимологію. (Adam Fałowski Wiktoria Hojsak, *Łemkowskie etymologie,* Kraków 2020.) Не підіймую ся ту писати рецензию, не мам потрібного фахового варштату мовознавця, а займу ся тым, што єст мі близкє, тзн. лемківскым словниковым засобом, якый знам, а в тій праці маме його сумлінний аналіз. Тота частина мовознавства поясьнят походжыня конкретного слова. То зато в заголовку стоїт: «Наше, ци може ні?» То, ци дане слово є *наше* треба конче науково, на підставі бадання його походжыня, доказати. Авторе во вступі подают ряд слів, котры не сут нашы, бо мы іх од когоси переяли. Мовознавці не мают сумніву, же: *łachы, płaca, barz, hacza, płanыj* (я записал бым *планный*), *palunka, koszara, żыyntycia (*в нас была *жентица*), *meryndia, łewesz* (того слова я не памятам), *langosz* (недавно почул єм го на Словациї), *temetiw bosor, jafыry, gełeta, frajir* не сут нашы. Для мене *гача, босор / босорка*, *планный* то свої слова, бо знам іх од дітиньства, та и іншы тіж, а ту п. Доктор, и п. Професор стверджают, же ні. Мож повісти, же нашы предкы «пожычыли» іх од сусідів. То зато приведу ту зараз цитату, жебы успокоіти занепокоєных о наше лексикальне богатство, котра переконує, же не є так погано, як могло ся здавати. Авторе зазначают: „Podstawową część słownictwa łemkowskiego stanowią jednak wyrazy rodzime wspólne całemu obszarowi języka ukraińskiego lub jego dialektom południowo-zachodnim" (с. 12).

Посмотрю на тоту барз цінну працю як Лемко, котрий выріс ищы серед того поколіня, котре послуговувало ся нашом бесідом на штоден. До школы ишол єм без знаня польского языка. Запамятаний з дітиньства засіб слів дає мі можливіст гнеска бесідувати, прошу мі пробачыти, порядні «по-нашому», а ту дає мі можливіст показати тілко **лемківства** остало ищы в моїй памяти. Зазначыл єм собі деси під двіста лексем, спосеред котрых выберу якысу лем маленьку іх частину, тай кус іх опишу. Авторе застерігают ся, же не вшытки слова остаточно вдало ся пояснити, а мі – не фахівцьови – што остає повісти в тій справі? Тото лем, же додам може дакє знане мі слово, котре буде пасувало до проблематикы представленой в праці. И така ищы увага, же не зазначал єм польонізмів, такых як хоц бы *базґрати*. Не буде тіж слів, значыня котрых не знам, або не памятам.

Так, як альфабетичний порядок приятий є в праці, то и я зачну од початку. Буде то *банюр*, што означат глубокє місце в ріці, а тіж яму з водом на дорозі. Памятам до гнеска, як ищы хлопчыком почул єм го, може перший раз, коли сусід остеріг ня, жебы-м обышол *банюру* боком, бо єст глубока. Слово знане єст шыроко не лем в Бешкідах, але и в україньскых говірках, тай и в польскій мові. Думам, же знаме слово *бляндати*, в словнику виджу *блиндати*. Оба, хоц фонетичні здают ся близкы, не означают вцалі тото само. Другий вариянт то ходити, «лазити» без потребы, а перший, котрий знам з хыжы, то бесідувати невыразні, нечітко, але и без потребы. Бесідували в нас часами: «Она так любит *бляндати*». Лем о декотрых можна так речы! Тепер буде *бортак*. Шыроко знане и часто вжыване. Делікатніжше можна повісти, же *глупий*. Ци то делікатні? Сами осудте, а Авторе пишут: „Typowe łemkowskie przezwisko ekspresywne, aktywne derywacyjnie, o rozległej dokumentacji" (с. 45).

Тепер такє короткє слово: *бундз*. Має два значыня. Я добрі памятам тото, што означає «завязати *бундз*» на мотузку ци в черевіках. Друге, то «грудка овечого сыра». Сыр одтікал в кавальци тканины, завязаній на бундз. Так просто можна бы то поясняти. Але маме ту барз цікавий дописок од Авторів: „Poza obszarem łemkowskim w znaczeniu „supeł, węzeł" nie występuje (с. 49). То дос рідкий припадок, коли слово є фактичні *наше*, бо не скорыста-

eprasa.pl 416acb9097

ли-зме ту од сусідів; але ци то певне єст остаточно? А хочу ту повісти, же памят зробила мі як раз сюрпризу, бо пригадало мі ся, же колиси спотыкал єм чловека, котрий мал призвище *Бундз*. Знал єм як треба бы го звати по-польскы, але николи-м о тім не забесідувал. Лемкы в тій материї были вычулены, тай зато єден з нашых уйків звертал ся до сусіда Поляка: *Кошуля*, коли насправді його назвиско звучало *Кошеля*.

Переходиме з «б» до «в» и буде дос рідкє, але цікаве слово «верий», што значило кривий, впертий, бо раз дерево, а раз чловек. Не знам ци было шырше по Лемковині ужыване, бо його корін глядают в ческій и ближе словацкій мові. Так поясняют то Авторе, але зазначают тіж, же етимологія того слова не є до кінця выяснена. Быват и так як ту видиме, же мовознавці лишают поле до індивідуального заінтересуваня ся ґенезом того ци іншых слів. Зробил єм ту маленькый екскурс в бік, жебы показати, же в етимології, як и в іншых науках сут ищы білы плямы.

Трафляют ся в словнику звороти соромливы, але преціж вжываны в моментах свары ци в ситуациї, коли єден другого хоче образити, допечы му. Слова такы як «взнути, взний ня» ци «ґеґнути» были «на языку» в потребі; я іх чул, хоц початково были для мене незрозумілы. Перше з них могло прити зо Словациї, хоц там має кус іншу форму, але такє само значыня. Друге є шыроко знане в Україні, а и в Польщы також. Перше зачинат ся од слів «поцілуй ня ...», а друге заміняло *вмерти* и односило ся до зьвірины, тай заступало «здохнути». Може звучыт то немило для любителів зьвірины, але на селі істніло в такім розумліню. Більше такых зворотів не буду приводил, раз, же єст іх мало, а два, жебы дакого не збентежыти занадто.

Вказал єм до тепер пару лексем, а материялу єст юж певно на єдну статтю. Зазерам до книжкы и виджу, же крачал єм нібы скоро, а перешол може лем четверту єй частину. Треба буде ставляти долшы крокы, жебы піти скорше до переду. Не буду розписувал ся над такыма лексемами як «ґрамолитися», бо то польонізм и так го клясифікуют Авторе; лишам «дзіопу», «долобріш» и іншы, але загачу о «дзябрати», хоц в нас го не было. Но то чом так? Бо прочытал єм, што значыло оно, тай може домишлям ся де было в ужытю и приведу його синонім, котрий в нас мал форму «ситіти». Означало то «дрібний дойджык», а «дрібонький дощ» в украіньскій мові. Хочу тым підкреслити, же наша мова, бесіда є богата своїма синонімами. На гнеска тілко, але буду ищы крачал дале. ●

Об'єднання лемків повідомляє, що змінилися години роботи офісу Головної управи ОЛ у Горлицях (ul. Jagiełły 2, 38-300 Gorlice).
Вівторок – 9:00 – 12:45 |14:00 – 16:00
Адреса для листування:
Biuro Główne Zarządu ZŁ
ul. Jagiełły 2, 38-300 Gorlice
електронна адреса: lemkounion@poczta.onet.pl
Моб.: +48 531 925 922

Розклад роботи Центру культури ім. Б.І. Антонича (pl. Dworzysko 5, 38-300 Gorlice)
Понеділок: 9:30 – 13:15
Середа: 8:00 – 16:00
Четвер: 8:00 – 13:00

РЕЦЕНЗІЇ

Ірина Грабовська, «Зірки й кістки». Vivat, 2023. – 464 с.

Дарина ПОПІЛЬ

Доросле українське фентезі: страшно і цікаво та страшно цікаво

Нещодавно ми писали у «Нашому слові» про перше знайомство зі світом українського фентезі у рецензії на книгу «Завірюха» Анастасії Нікуліної. Це було таке делікатне занурення в ніжну історію кохання з цікаво прописаним міфологічним тлом. Книгу, що розглядатимемо нижче, хочеться назвати більш важкою артилерією українського фентезі. Можливо, тому, що вона складається з серйозніших елементів: характери героїв складніші, авторка не цурається похмурості, відвертості людських емоцій, часто підлих та страшних. Страшного загалом у книзі трохи є.

Роман вийшов у 2022 році та є першою книгою з трилогії «Замок із кришталю». У 2023 році вийшла друга книга циклу «Земля крилатих».

З першою книгою була можливість ознайомитись в паперовому вигляді і тут одразу хочеться відзначити оформлення видання. Обкладинка доволі такого готичного характеру, на внутрішній її стороні розміщена карта світу, в який ми зануримось повністю. Також вже наприкінці книги розміщені родоводи головних сімей роману і основні релігії, що панують у королівствах.

Спойлер: опісля прочитання першої частини трилогії сил дочекатись поїздки в Україну, щоб придбати паперову другу частину, не було. На українському книжковому сайті Yakaboo за дві хвилини я придбала електронну версію продовження неймовірних пригод. Тож ще раз нагадуємо нашим дорогим читачам, що дуже багато українських книг тепер можна придбати в електронних версіях і насолоджуватись читанням без чекання на поїздку до України або щоб хтось привіз омріяну книгу.

Отже, що ж такого особливого у «Зірках й кістках», що після їхнього завершення натуральним імпульсом було придбати продовження? Насправді, мабуть, найбільшу роль відіграє неймовірний рівень деталізації, з якою авторка продумала і описала Всесвіт роману, а саме його закони, правила, вірування, традиції, зовнішній вигляд та характери героїв, навіть їхнє вбрання.

18.

eprasa.pl 416acb9097

Продовження з 17 сторінки

Всі ці елементи дають можливість повірити у все, що розгортається на сторінках захопливого фентезі-роману, а діється там дуже багато. Неможливо позбутись алюзії на славнозвісну «Гру престолів», де одночасно розгорталось багато сюжетних ліній, від яких було вкрай важко відірватись.

Перед нами постають величезні королівства Небельгайм, Велика Санжа та Ретон. Ретон – Королівство крилатих, і саме воно опиняється всередині конфлікту двох людських держав.

Головним героєм захопливого роману є юний птах Янн єс Арвор. Перед молодим княжичем з'являється водночас багато викликів та випробувань, адже саме він є істинним спадкоємцем Ретонського престолу. Вихований за тяжких обставин минулого хитрим королем Небельгайму Етельріхом, він стає важливою фігурою у маніпуляціях правителя та його бажанні заволодіти повністю Великою Санжею.

Створення авторкою Ретону – окремої реальності птахів та пташок – заслуговують окремого захвату. Наскільки вони є іншими від звичайних людей і наскільки схожими. Іншими, бо крила вирізняють їх, дають їм більше можливостей і в той же час певних обмежень. Цікаво читати, які різні долі призначені для птахів-чоловіків та жінок-пташок. Жінкам у дорослому віці не бажано літати, це вважається навіть невихованим та проти етикету. Але існують сміливі жінки-пташки-воївниці, які літають, воюють, б'ються за свою свободу та честь. Такою, зокрема, колись була матір Янна. Також маємо можливість пізнати внутрішній світ птаха, якому відтяли крила. Важко, але водночас цікаво поринути у психічні та емоційні переживання бійця Ольєра, в якого вороги забрали щось настільки важливе, як крила. Згодом спостерігаємо його трансформаційні процеси, що теж наштовхують на багато роздумів. Загалом, реальність «Зірок та кісток» переповнена магією, дивними й загадковими істотами, особливими силами, якими володіють багато героїв.

Представники королівської династії Небельгайма з роду Вельгетів володіють великою, але темною та страшною силою марвотворців, а саме: вони можуть воскрешати померлих істот – як людей, так і тварин. Якраз через такі моменти книгу і можемо вважати більше дорослою. Адже при дворі королівській родині прислуговують іноді живі мерці або, якщо по-сучасному, то фактично зомбі. Одна з головних героїнь принцеса Ізвен їздить, до прикладу, на коні-зомбі, якого всі бояться. Оскільки описи персонажів, ситуацій, подій у романі дуже красномовні та яскраві, тож моторошні сцени уявляються вкрай потужно.

Інша принцеса Небельгайму, Мейрі, в якої, до речі, зароджуються сильні взаємні почуття із птахом Янном, володіє дещо іншою силою, дуже особливою, але не будемо розкривати всіх карт.

Розвиток щирого кохання Мейрі і Янна під загрозою із багатьох причин, але найбільше їхнім почуттям перешкоджає дивний перстень, який Янн отримав у спадок від нині покійного батька. Перстень чарівний і дарує своєму власнику магічну, надпотужну силу, але чим далі розвиваються події, тим більше все заплутується. Зовсім незрозуміло, чи відчайдушний птах контролює силу персня, чи сила персня все більше захоплює спадкоємця Ретону. Тут, звісно, прочитується певне відсилання до «Володаря перснів» Толкіна. Себто тема з магічним перснем не є загалом новою. Але у конкретній історії все закручено настільки цікаво, що певні загальні елементи, які ми вже зустрічали у попередніх творах, сприймаються органічно. Зрештою, якщо візьмемо найпопулярнішу сучасну казку «Гаррі Поттер», то ні для кого не буде таємницею, що багато її ключових героїв та елементів вже були вигаданими задовго до неї, як ось ті ж чари, відьми, мітли. Авторка просто вдало поскладала по-новому старі пазли і додала свіжих інгредієнтів. Так само і з романом «Зірки та кістки». Начебто і багато вже було ось таких історій про добро та зло, трагічне кохання, війни за трон та владу. Але саме в такій комбінації, атмосфері, з цілим вигаданим народом птахів, все засяяло геть новими відтінками.

Шлях Янна тяжкий та неоднорідний. Він пообіцяв коханій Мейрі не використовувати більше сили персня, але для успішної боротьби за своє королівство він потребує магії дивного артефакту як ніколи раніше. Юнак повертається до Ретону і відкриває для себе багато нового, не надто приємного, на своїй батьківщині. Птахи поневолені, перестрашені, не знають кому вірити і хто їхній справжній правитель. Адже Велика Санжа, з якою веде війну Небельгайм, підтримує на ретонському троні кузину-пташку Янна – Іссот Кульгаву. Янн подекуди сам вже не знає кому вірити: чи королю, що явно використовує його лише в своїх інтересах, чи силі персня, яка робить його непереможним, а може, коханій Мейрі, яка наче і любить його, а проте, здається, небайдужа до представника ще однієї цікавої вигаданої раси нахванів – людей-амфібій.

Війна триває, відбуваються битви, у якій кожен використовує свої подекуди страшні методи. У Великої Санжі в розпорядженні якісь жахаючі, нові монстри. Небельгайму нелегко далася перемога, яка явно є лишень тимчасовою. Напруга наприкінці першої книги стає максимально потужною. Доля кожного з головних героїв не вирішена. Поміж Янном та Мейрі селиться ненависть, і поки зовсім незрозуміло, що чекає героїв у цьому шаленому вирі почуттів та магії. До речі, авторка писала свій роман на реальних подіях європейського Середньовіччя. Можливо, саме тому, попри фентезійність тексту, він сприймається дуже правдивим, а зустріч з героями у наступній частині очікується з нетерпінням і трепетом. ●

eprasa.pl 416acb9097

ОГОЛОШЕННЯ

ДОРОГИМ БАТЬКАМ

Романі та Стефанові Баран
з Перемишля

з нагоди 65-ліття подружнього життя
багато здоров'я та опіки Божої
на многії і благії літа бажають
діти Ірена, Ольга, Анна, Мирослав, Мар'ян,
одинадцять онуків
та тринадцять правнуків

- Управа Кошалінського відділу Об'єднання українців у Польщі, Дирекція Загальноосвітнього ліцею ім. Т. Шевченка у Білому Борі, Управа фонду ДЕКА, яка веде Початкову школу ім. Т. Шевченка в Білому Борі, запрошують на **VI УКРАЇНСЬКИЙ ДИТЯЧИЙ ТАБІР**, який відбудеться 28 червня – 6 липня 2025 року (9 днів) в Білому Борі
  Організатори забезпечують:
  ● нічліги та харчування (сніданки, обіди, вечері) ● опіку інструкторів ● добрі умови ● екскурсії – поїздки до озера і моря ● спортивні змагання ● навчання українських пісень ● та інші атракції.
  Приймаємо зголошення дітей від III до VIII класу початкової школи.
  Кількість місць обмежена.
  Контакт і зголошення – домівка ОУП в Кошаліні:
  тел. 94 342 64 70 або 503 005 378,
  електронна адреса:
  zup_koszalin@wp.pl
  biuro@admedia-consulting.pl

  Запрошуємо!

- Запрошуємо усіх потребуючих, хворих та старших замешкати разом з нами у Домі Божого Милосердя в Пралківцях.
  Ekumeniczny Dom Pomocy Społecznej
  Prałkowce 231, 37-700 Przemyśl
  Tel. **16 6787773** email: **edps.pralkowce@gmail.com**

- Ельблонзький відділ Об'єднання українців у Польщі запрошує на
  57-й Дитячий фестиваль української культури,
  який відбудеться **17-18 травня 2025 року**
  в залі театру ім. Александра Севрука в Ельблонзі (вул. Театральна 11).
  Відкриття заяв учасників Фестивалю передбачається у березні.
  Слідкуйте за оголошеннями в березневих виданнях «Нашого слова».

- **Шановні батьки, вчителі та друзі**
  Комплексу загальноосвітніх шкіл № 2
  ім. Маркіяна Шашкевича в Перемишлі

  Розраховуючи доходи за 2024 рік, кожен з Вас може передати 1,5% податку на громадські організації.
  Щоб підтримати нашу школу, будь ласка, заповніть форму PIT і вкажіть:
  номер KRS: **0000207472**
  cel szczegółowy: **99890**
  Перерахування 1,5% податку жодним чином не обтяжує платника податків.
  Ми розраховуємо на Вашу доброзичливість!
  Гарантуємо, що отримані кошти будуть повністю використані на потреби дітей і школи.
  Дякуємо Вам!

ВІДІЙШЛИ

З сумом повідомляємо,
що 6 лютого 2025 року
в Торонто на 79-му році
життя помер

бл.пам.
Роман Гирча

Щирі співчуття
жінці Улі,
синам Мартинові
та Андрієві,
а також онукам Софії,
Романові та Даркові.

Родина в Польщі

Наше Слово **Adres:** Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10, +48 510-162-854, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny: pełniący obowiązki redaktora naczelnego** – Paweł Łoza, **sekretarz** – Tetiana Daniuczenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).
Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: http://ukraincy.org.pl **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo" **Druk:** Drukarnia „Efekt". Nakład 1700 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.
Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,
Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa" wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo" dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Статті виражають точку зору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

eprasa.pl 416acb9097

Przekaż 1,5 % na rzecz dzieci

ze szkół w Białym Borze

oraz punktów nauczania

Передайте 1,5% дітям зі шкіл

у Білому Борі

та навчальних пунктів

1,5%

PODATEK DOCHODOWY

KRS nr 0000138192 KIWANIS

na rzecz Szkół w Białym Borze, punktów nauczania

Wspieraj dzieci - przekaż podatek!

Związek Ukraińców w Polsce

KIWANIS INTERNATIONAL — SERVING THE CHILDREN OF THE WORLD

więcej informacji:

www.liceum-bialybor.pl · www.sp2bbor.eu

eprasa.pl 416acb9097